

Nr 88.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.

(3:e avd.)

I fem särskilda motioner, vilka hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hava framställts förslag om anslag till bidrag för uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.

Sålunda har i två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 68, av herrar *S. Linders* och *A. J. Bärq* samt den andra inom andra kammaren, nr 188, av herr *E. Lindley* m. fl. hemställts, att riksdagen ville *dels* för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag om 500,000 kronor till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka, *dels* besluta, att undantagandet av vissa för sjukvård över huvud förut använda anstalter från rätten till statsbidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka icke måtte gälla i fråga om tillförne av landsting eller stad utanför landsting använda sjukvårdsanstalter, som med medicinalstyrelsens tillstånd apterats till hem för dylika sjuka.

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg väckt motion, nr 71, hemställts, att riksdagen för nästkommande budgetår måtte som extra reservationsanslag anvisa 250,000 kronor att utgå som bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.

Slutligen har i två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 69, av herr *A. Thelin* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 110, av herr *E. O. Magnusson* i Tumhult m. fl., hemställts, att riksdagen måtte bevilja Kronobergs läns landsting ett efter 44 platser beräknat anslag av 66,000 kronor för uppförandet av i motionen omförmält hem för kroniskt sjuka i Växjö.

Till stöd för de av herrar *Linders* och *Bärq* samt herr *Lindley* m. fl. väckta motionerna, I: 68 och II: 188, har anförts följande:

»I statsverkspropositionen, femte huvudtiteln, anmäler socialministern, att han ansett, att för bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka icke bör äskas något statsanslag för budgetåret 1932/1933. Företagna utredningar giva emellertid vid handen, att för utbetalande av

statsbidrag till redan beslutade eller planerade anstalter för dylika sjuka ett statsanslag för nästa budgetår om cirka 500,000 kronor är behövt. Enligt socialministerns mening nödvändiggör statsfinansiella skäl nu ett kortare uppehåll med beviljande av ytterligare anslag för här avsedda ändamål. Ett dylikt uppehåll vore visserligen ur sjukvårdssynpunkt beklagligt, men å andra sidan vore behovet av nya anstalter numera flerstädes icke så trängande. Det kunde vidare förväntas, att uppehållet i viss mån komme att bliva till fördel för ifrågavarande vårdforms rationella utveckling och organisation i enlighet med vissa av statens sjukvårdskommitté uppdragna riktlinjer.

Enligt vår mening torde de sålunda åberopade skälen för ett uppehåll i byggnadsverksamheten för den kroniska sjukvården knappast få anses bärande. Det är visserligen sant, att den statsfinansiella situationen är allvarlig och gör besparingar i olika avseenden både lämpliga och nödvändiga. Dessa besparingar eller inskränkningar böra emellertid icke drabba det allmännas byggnadsverksamhet, enär det då kan befaras, att den stora arbetslöshet, som för närvarande råder, skall bliva ytterligare förvärrad. Det kan knappast anses som god politik att, medan statsanslag om flera miljoner kronor begäres för anordnande av reservarbeten för arbetslösa, staten samtidigt drar in ett byggnadsanslag om några hundratusen kronor till landsting och kommuner och därmed minskar arbetstillfällena och omöjliggör utförande av redan beslutade eller planerade arbeten. I tider sådana som de nuvarande bör staten fastmera på allt sätt understödja de kommunala organen, så att dessa i allmänhet kunna upprätthålla sin byggnadsverksamhet i åtminstone normal omfattning.

Ur sjukvårdssynpunkt måste det också anses såsom synnerligen angeläget, att platsanskaffningen för de kroniskt sjuka ej avstannar. Vården av denna kategori av sjuka, vilken länge varit försummad, har först under de senare åren, efter tillkomsten av de statliga byggnads- och driftsbidragen, undergått någon kraftigare utveckling. På sina håll i landet torde också för närvarande erforderligt platsantal för dessa sjuka finnas tillgängligt. I andra delar däremot återstår ännu mycket att göra i förevarande avseende. Det måste under sådana förhållanden kännas både hårt och orättvist för sjuka i sistnämnda delar av landet att nu för obestämd tid framåt på grund av det statliga byggnadsbidragets indragande se sig berövade möjligheten att erhålla lämplig vård.

Att ett uppehåll med byggnadsverksamheten för den kroniska sjukvården skulle, såsom departementschefen framhåller, vara till fördel för organisationen av sagda vårdform, i det att en uppdelning av vården mellan landstingen och primärkommunerna i enlighet med vissa av statens sjukvårdskommitté angivna och i fjolårets statsverksproposition omnämnda riktlinjer då skulle komma till stånd, kunna vi icke inse. Snarare är enligt vår mening motsatsen att vänta. Sjukvårdskommittén anser sig ur

såväl sjukvårds- som ekonomisk synpunkt böra giva företräde åt landstingsanstalterna. Landstingen hava också med stort intresse gripit sig an med denna vårduppgift. Om detta intresse vittnar bland annat, att, enligt uppgift i årets statsverksproposition, landstingen vid fjolårets möten beslutat inrätta anstalter för kroniskt sjuka, vartill statligt byggnadsbidrag om sammanlagt 100,000 kronor beräknats skola erhållas. Gå landstingen nu förlustiga detta statsbidrag, är det fara värt, att de förlora sitt intresse för denna vårdform, så mycket mer som i cirkulärskrivelse från finansdepartementet framhållits, att viss återhållsamhet med upptagande av lån för byggnadsändamål måste iakttagas. Under sådana förhållanden kan det med skäl befaras, att resultatet av uppskovspolitikken blir det motsatta mot vad Statens sjukvårdskommitté förordad och vi för vår del anse lyckligast.

Vi hålla sålunda före, att jämväl för nästa budgetår erforderligt statsanslag bör upptagas till bidrag till inrättande av hem för kroniskt sjuka.

I detta sammanhang vilja vi beröra ett annat spørsmål med avseende å de statliga byggnadsbidragen till den kroniska sjukvården. Enligt kungl. kungörelsen den 27 juni 1927 angående statsbidrag till uppförande och inrättande av hem för kroniskt sjuka äro från statsbidrag uteslutna »*dels* anstalt, som av den, vilken använder eller ämnar använda densamma såsom hem för kroniskt sjuka, vid ingången av år 1927 brukades för sjukvård, även om sjukvården helt eller delvis avsåg vård av andra än kroniskt sjuka, *dels ock* anstalt, vars uppförande eller inrättande för ifrågasvarande ändamål av den, som söker statsbidrag, påbörjats före ingången av år 1927 eller som av sökanden för samma ändamål förvärvats före nämnda tidpunkt». Undantagandet av vissa för sjukvård överhuvud förut använda anstalter från rätten till statsbidrag till inrättandet motiverades av departementschefen i proposition nr 112 till 1927 års riksdag därmed, att, om ej detta undantag gjordes, möjlighet öppnades till kringgående av retroaktivitetsregeln. Sedermera har emellertid 1929 års riksdag efter motioner i ärendet medgivit, att statsbidrag med hälften av det belopp, som skulle hava utgått enligt gällande kungörelse, skulle få utbetalas till vissa närmare angivna av landstingen före år 1927 inrättade hem för kroniskt sjuka.

Då sålunda retroaktivitetsregeln vad angår ifrågasvarande landstingshem redan brutits, synes man enligt vår mening nu böra taga steget fullt ut och icke från rätten till statsbidrag undantaga de landstingen eller städer utanför landsting tillhöriga anstalter för kroniskt sjuka, som före 1927 använts för sjukvård över huvud. Såsom garanti mot kringgående av retroaktivitetsregeln är denna begränsning tydligen nu icke längre erforderlig och har ur denna synpunkt intet att betyda. Däremot synes oss sagda begränsning ägnad att öka det allmännas och icke minst statens kostnader för den kroniska sjukvården, i det att den hindrar att för

annat ändamål obehövligen eller utmönstrade sjukvårdsanstalter apteras till hem för kroniskt sjuka.

För landstingen och landstingsstäderna, som ju driva en omfattande sjukvårdande verksamhet, är det av stor betydelse, att sjukhus och anstalter, som av en eller annan orsak icke längre äro behövligen för visst sjukvårdsändamål, kunna användas för andra sjukvårdsgrenar, där behov av vårdplatser förefinnes. Då brist på vårdplatser rått och alltjämt råder för de kroniskt sjuka, är det huvudsakligen för detta sjukvårdsändamål, som överflödiga sjukvårdslokaler plägat komma till användning. Det säger sig självt, att det måste bliva avsevärt billigare att obetydligt omändra en redan för sjukvård använd byggnad till vårdhem för kroniskt sjuka än att bygga ett nytt sådant. Den berörda bestämmelsen stimulerar ej landstingen att på dylikt sätt använda överflödiga sjukvårdslokaler utan verkar snarare därhän, att nya byggnader med betydande kostnader för det allmänna komma att uppföras. Detta måste givetvis anses vara ur nationalekonomisk synpunkt oriktigt, och synnerligast i dessa tider, då största sparsamhet är av nöden, bör man se till att bästa möjliga resultat vinnes med minsta möjliga kostnader. Genom slopande för landstingens och landstingsstädernas vidkommande av begränsningen, att statsbidrag ej får utgå till inrättande av anstalt för kroniskt sjuka i byggnad, som vid 1927 års ingång användes för sjukvård över huvud, befordras enligt vår mening en rationell sparsamhet och underlättas lösningen av ett brännande vårdproblem. För skapande av garanti mot missbruk kunde därvid lämpligen föreskrivas, att medicinalstyrelsen skall förklara dylik byggnad icke längre behöfelig för sitt ursprungliga ändamål och att styrelsen samtycker till byggnadens aptering till hem för kroniskt sjuka.»

I den av herr Andersson i Falkenberg väckta motionen, II: 71, har anförts:

»I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 68) har något anslag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka ej uppförts. Enligt den ifrågavarande punkt i propositionen bifogade utredningen framgår, att ett anslag av 500,000 kronor skulle vara erforderligt, om den statsunderstödda byggnadsverksamheten på detta område skulle fortgå i den utsträckning som tillmötesgående av väntade inkommande ansökningar skulle nödvändiggöra. Departementschefen anser detta icke möjligt, om statsfinansiella skäl skola iakttagas, varjämte de mest trängande behoven redan skulle vara tillgodosedda.

Detta må vara fallet på sina håll, men i vida trakter har på detta område ännu endast föga eller intet åtgjorts. Så ha exempelvis i Hallands län visserligen byggts dylika hem för tre av städerna samt för ett landsbygdsområde, medan däremot utredning för närvarande pågår om lämp-

ligaste anordnandet av sådana hem för de övriga städerna och den återstående större delen av landsbygden. Likartat torde förhållandet vara även på många andra håll.

Det torde icke vara riktigt att på detta sätt plötsligen strypa det vaknande intresset för denna fråga. Det gäller ju dock att med byggande av dessa hem för kroniskt sjuka söka åstadkomma bättre vård för de allra fattigaste medborgarna och då särskilt den del av dem, som icke på de allmänna sjukhusen kunna erhålla vård utan som nu i stor utsträckning antingen i fattiga hem eller på försörjningsinrättningar endast i ofullständig utsträckning kunna omhändertas och ofta få en mycket bristfällig omvårdnad.

Det bör i detta sammanhang icke heller förbises, att just en byggnadsverksamhet av denna art, som kan anses vara synnerligen nödig och nyttig, kan vara ägnad att i sin mån bidra till sysselsättning av arbetskraft och därigenom motverka den arbetslöshet, som under även nästkommande budgetår kan hota.

Om det totala anslagsbehovet uppgår till 500,000 kronor, torde måhända dock de allra viktigaste nybyggnadsföretagen kunna tillgodoses med ett lägre belopp. Under alla omständigheter synes icke hela denna lovande sociala verksamhet få helt avkopplas.»

I de av herr Thelin m. fl. och herr Magnusson i Tumhult m. fl. väckta motionerna, I: 69 och II: 110, har i huvudsak anförts:

»Allt sedan år 1927 har riksdagen årligen beviljat anslag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka. Detta anslag utgjorde för budgetperioden 1930/1931 450,000 kronor. För budgetåret 1931/1932 har riksdagen anvisat ett extra reservationsanslag för ändamålet av 50,000 kronor. Sålunda anvisade medel jämte uppkomna reservationer å tidigare anslag avse emellertid endast att täcka kostnaderna för statsbidrag till sådana platser, som beräknas bliva färdiga att tagas i bruk före den 1 juli 1932. I årets statsverksproposition har icke upptagits något anslag för berört ändamål beroende på det statsfinansiella läget, som nödvändiggör största möjliga återhållsamhet i fråga om beviljande av anslag. Det är givetvis icke vår avsikt att bestrida nödvändigheten av dylik sparsamhet, därest densamma kan göra sig gällande utan att bryta sönder under stora svårigheter och mycken möda uppgjorda organisationsplaner och i övrigt på lång sikt träffade dispositioner. Vi förmena likväl, att Kronobergs läns landsting, som icke synes kunna bliva delaktigt av nu för ändamålet till Kungl. Maj:ts disposition stående anslag, härigenom skulle komma i en belägenhet, som med hänsyn till de särskilda förhållanden, vilka varit förknippade med uppförandet av landstingets anstalt för kroniskt sjuka i Växjö, knappast kan anses överensstämma med rättvisa och billighet. Till belysande härav må anföras följande.

I Kronobergs län har sedan åtskillig tid verkat en förening med uppgift att söka åstadkomma ett hem för kroniskt sjuka. Denna förening, som äger rätt betydande tillgångar, stod för några år sedan inför utsikten att kunna förverkliga sina byggnadsplaner och hade för ändamålet träffat vissa förberedelser. Samtidigt hade länets landsting att till den 1 januari 1933 uppföra epidemisjukhus enligt epidemilagen. Tanken väcktes då att genom en sammankoppling av epidemisjukhuset i Växjö med det tilltänkta hemmet för kroniskt sjuka dels kunna göra vissa besparingar i byggnads- och driftkostnader, dels möjliggöra erhållande av statsbidrag för uppförandet och driften av sistnämnda hem, vilket statsbidrag jämlikt därom gällande bestämmelser ju icke stod föreningen såsom sådan till buds. Föreningen erbjöd sig därför att till landstingets disposition av sina medel ställa det belopp, som utöver beräknat statsbidrag, 60,000 kronor, erfordrades för uppförande — i anslutning till nytt epidemisjukhus i Växjö — av ett hem för kroniskt sjuka med plats för 40 eventuellt 42 patienter. Vid lagtima möte den 4 september 1929 beslöt landstinget såvitt nu är i fråga dels att uppföra ett epidemisjukhus i Växjö för en beräknad kostnad av 246,000 kronor, dels att med antagande av ett av ovan nämnda förening gjort här ovan refererat erbjudande låta för en beräknad kostnad av 192,000 kronor, varav 60,000 kronor beräknades utgå av statsmedel, i samband med uppförandet av nyssnämnda epidemisjukhus uppföra ett hem för kroniskt sjuka, avsett för 40 eller eventuellt 42 patienter. Platsantalet har sedermera utökats till 44. Ritningarna till dessa byggnadsföretag hava efter en hel del ändringar och kompletteringar blivit av medicinalstyrelsen förhandsgranskade och godkända. Då landstinget ville tillgodogöra sig de erfarenheter i avseende å epidemisjukhus, som vunnits på andra håll, dröjde emellertid landstinget i det längsta med byggnadsarbetets igångsättande. Såväl epidemisjukhuset som hemmet för kroniskt sjuka kunna emellertid nu beräknas vara fullt färdiga till i slutet av år 1932 eller således till den i epidemilagen föreskrivna tid. Hemmet inrymmer erforderliga kökslokaler även för epidemisjukhuset, varför ett samtidigt igångsättande av båda byggnadsföretagen för landstinget utgjorde en bindande nödvändighet. Då landstinget enligt därom gällande bestämmelser ansåg sig med visshet kunna påräkna statsbidrag till epidemisjukhusets uppförande samt detta byggnadsarbets igångsättande icke med nödvändighet förutsatte, att ansökan om statsbidrag dessförinnan ingivits, kom dylik ansökan såväl för epidemisjukhuset som det därmed sammanbyggda hemmet för kroniskt sjuka att ingivas till medicinalstyrelsen först i september 1931. Härigenom har medicinalstyrelsen, som genom upprepade granskningar av byggnadsritningarna hela tiden haft vetskap om byggnadsföretaget, icke haft anledning medräkna landstinget vid sin i slutet av år 1930 gjorda underdåniga hemställan om anvisande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål för budget-

året 1931/1932. Då nu såsom ovan nämnts på grund av den hastigt och oväntat inträffade svårartade ekonomiska depressionen Kungl. Maj:t icke i årets statsverksproposition ansett sig kunna upptaga något anslag för ändamålet, tro vi oss hava fullt skäl för den uppfattningen, att landstinget, vars budget redan förut i hög grad blivit ansträngd, utan egentligt eget förvällande kommit i ett synnerligen brydsamt läge. Att märka är i detta sammanhang, att landstinget måst anvisa högst betydande tilläggsanslag för färdigställande av epidemisjukhusen i Växjö och Ljungby samt nu ifrågavarande hem för kroniskt sjuka ävensom att förenämnda förenings tillgångar helt tagits i anspråk för uppförandet av hemmet för kroniskt sjuka, varför landstinget i händelse av avslag å denna motion har att gälda ytterligare 66,000 kronor i byggnadskostnader för samma hem. Starka billighetsskäl synas oss därför tala för att riksdagen här träder hjälpande emellan. Vi anse oss hava så mycket större fog att nu göra framställning härom, som väl knappast sådana skäl för bifall, som de av oss nu förebragta, torde vara till finnandes på annat håll.

Såsom ett ytterligare stöd för vår hemställan få vi för övrigt anföra, att det med hänsyn till de principer, som av medicinalstyrelsen tillämpats vid anmälan om anslagsbehovet för budgetåret 1931/1932 och som framgå av statsverkspropositionen 1931 V huvudtiteln p. 72, synes ovisst, hurvida landstinget över huvud hade haft utsikt att förordas till erhållande av statsbidrag, även om landstingets ansökan ingivits långt tidigare än vad nu varit fallet. Då nämligen medicinalstyrelsen beträffande landstingsanstalterna endast inbegripit sådana till erhållande av statsbidrag, som beräknades bliva färdiga att tagas i bruk före den 1 juli 1932, men landstingets anstalt på sätt ovan nämnts skulle vara färdig först i slutet av år 1932, ligger det nära till hands att antaga, att landstinget först till ett kommande budgetår av medicinalstyrelsen skulle hava uppförts i tur att erhålla statsbidrag, därest riksdagen härtill anslagit medel.

*Utskottets
uttrande.*

Såsom av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1932 (femte huvudtiteln, sid. 320 och 321) framgår, har medicinalstyrelsen i skrivelse den 12 augusti 1931 hemställt om anvisande av anslag för budgetåret 1932/1933 till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka. Därvid har styrelsen upplyst, att den 1 juli 1931 förefunnits reservationer å ifrågavarande anslag å 390,253 kronor samt att därför medeltillgången — efter inräknande av det för budgetåret 1931/1932 beviljade anslaget å 50,000 kronor samt efter frånräknande av ett under tiden 1 juli — 12 augusti 1931 utbetalat belopp av 29,862 kronor — utgjorde 410,391 kronor. Vid beräkningen av anslag för ändamålet i fråga för nästkommande budgetår har medicinalstyrelsen ansett anslagsbeloppet böra bestämmas till 400,000 kronor.

Departementschefen har emellertid av statsfinansiella skäl funnit nöd-

vändigt, att ett kortare uppehåll med beviljande av ytterligare anslag för ändamålet nu äger rum.

I avseende härå vill utskottet framhålla, att den statsfinansiella situationen visserligen föranleder, att inskränkningar och besparingar på skilda områden så långt möjligt är böra vidtagas, men att utskottet med allt beaktande av denna synpunkt dock ansett sig icke kunna dela departementschefens mening därom, att några ytterligare medel ej böra för nästkommande budgetår anvisas för ändamålet i fråga. Visserligen har utvecklingen gått därhän, att det mest trängande behovet av anstalter för kroniskt sjuka numera flerstädes kan anses vara tillgodosett, men känt är ock, att i stora delar av landet föga blivit åtgjort för denna anstaltsvård. Ett avstannande av statens stödande verksamhet på detta område synes utskottet därför ur sjukvårdssynpunkt beklagligt.

Om utskottet sålunda funnit sig böra förorda, att medel för nu ifrågasvarande ändamål ställas till Kungl. Maj:ts förfogande jämväl för det kommande budgetåret, har utskottet dock ansett angeläget, att dessa, så långt möjligt är, begränsas. Enligt vad utskottet inhämtat, torde Kronobergs läns och Älvsborgs läns landsting, av vilka det förstnämnda landstinget lärer inom en snar framtid få sin anstalt i Växjö färdigställd, närmast ifrågakomma till erhållande av statsbidrag. Utskottet vill föreslå, att anslag, motsvarande de härför av medicinalstyrelsen beräknade bidragsbeloppen, eller i runt tal 110,000 kronor, anvisas för budgetåret 1932/1933.

Vad slutligen angår det motionsvis framkomna förslaget om beslut från riksdagens sida, att undantagande av vissa för sjukvård över huvud förut använda anstalter från rätten till statsbidrag till uppförande m. m. av nu ifrågasvarande hem icke måtte gälla om tillförne av landsting eller stad utom landsting använda sjukvårdsanstalter, som med medicinalstyrelsens tillstånd apaterats till hem för kroniskt sjuka, är detta ett spörsmål, vartill riksdagen icke lärer böra taga ståndpunkt med mindre konsekvenserna av ett beslut i sådan riktning blivit genom vederbörlig utredning från Kungl. Maj:ts sida klarlagda.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet alltså hemställa,

I:o) att riksdagen må i anledning av herrar Linders' och Bärags, herr Lindleys m. fl. samt herr Anderssons i Falkenberg förevarande motioner, I: 68 samt II: 71 och 188, till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 110,000 kronor;

II:o) att herrar Linders' och Bärags samt Lindleys m. fl. ovannämnda motioner I: 68 och II: 188, i vad desamma ej röra anslagsfrågan, ej må av riksdagen bifallas; samt

III:o) att herrar Thelins m. fl. och Magnussons i Tumhult m. fl. motioner, I: 69 och II: 110, må anses besvarade genom vad utskottet anfört.

Stockholm den 3 maj 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 87.

Reservation

av herr *Strindlund*.
